

זלזזי

דע את
שתייתך

חשפ"ה

לקבלת העלון השבועי בדוא"ל
יש לשלוח בקשה לכתובת:
bilvavi231@gmail.com
לקבלת העלון השבועי בפקס
יש לשלוח בקשה לפקס המערכת:
03-5480529

לאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 718-521-5231

ומקיישים: כוכבית [*]
< - [#] סולמית
< - [מספר שיעור]
[#] סולמית

ללקיחת חלק בהוצאות הגדולות
של הדפסת הספרים לזיכוי הרבים
ניתן לתרום במערכת הטלפונית:
מרכז הצדקה
ישראל: 1-800-28-28-28
USA +972-2-5025580
יש לציין מספר קרן:
בלבבי משכן אבנה - 4387

© כל הזכויות שמורות
מספר ישיר לשמיעת השיעורים
בקול הלשון:
073-295-1245 ישראל
USA 605.313.6660
מערכת 'בלבבי משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
פקס: 03-5480529
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

תוכן

א: שתייה של הקליפה ה

משקאות חריפים וצמחים המשתכרים בדורינו -

משער הנו"ן דקליפה ה

הסיבות לשתיית משקאות חריפים בימינו - והתרופה ו

שורש הקלקול - ריקנות נפשית ז

דרך התיקון - בניין העולם הפנימי בנפש ח.

הקלקול שבמים שבמים - היגררות גמורה עד לשכרות ח.

היוצא מן הכלל - במדרגה הגבוהה ביותר ט.

דרך התיקון - בניית כח היגררות של קדושה ט.

הקלקול שברוח שבמים - תנועה הנגרמת משתייה י.

תנועה שנגרמת מהעדר דעת י.

התיקון - תנועה לשם התכלית האמיתית יא.

הקלקול שבאש שבמים - שתייה כמילוי ריק שבנפש יא.

התיקון - מילוי הריק יב.

ב. שתייה בפורים -

חייב איניש לבסומי בפוריא יד

תכלית השכרות בפורים - לגלות הסוד בנפש יד

הדרך הפנימית להכרעת ספיקות יד

הכוחות הגלויים והכוחות הקהים שבנפש טו

היכולת להפוך את התת-מודע למודע טז

- יז המחשבות ששרשן בכוחות הקהים - עוף הפורה באויר יז
- יז גילוי התת-מודע באמצעות השכרות יז
- יז שיעור השכרות בפורים - משתנה מאדם לאדם יז
- יח תכלית השכרות בפורים יח
- יט השייכות בין נס פורים לחיוב השכרות יט
- כ מהות עבודת האדם בימי הפורים כ
- כ הכח העל-מודע שבנפש כ
- כא כח הבחירה וכח האמונה כא
- כא בכח השכרות לגלות אף את כח האמונה שבנפש כא
- כב גילוי הפנימיות מתוך השכרות בפורים כב
- כב יין בפורים - גילוי קומת למעלה ממחשבה כב
- כב האחדות המתגלה מכח משתה בפורים כב
- הדרכה מעשית בעבודת פורים בכלל -
ובמשתה יין בפרט כג

ליקוטים

א: שתייה של הקליפה

משקאות חריפים וצמחים המשתכרים בדורינו - משער הנו"ן דקליפה

משתה היין, ובא מפלתו נעשה ימי משתה ושמחה, ולכך אף נתלה על עץ, שהוא גפן, ומתוך שכרותו מן הגפן - יין, נתלה.

והבן, שכל משקאות חריפים אלו, שורשם בשער הנו"ן של הקליפה. ולכן בדורנו, שכח שער הנו"ן שולט רח"ל כמעט ללא מיצרים, לכך חלק משער הנו"ן הוא גילוי של משיכה רבה אחר משקאות אלו.

וכן צמחים שמסלקים את הדעת, שורשם בשער הנו"ן, בעץ גפן - יין. ויש שבעים צמחים שיונקים מן היין, שהוא [בגימטריא] מנין שבעים כמ"ש חז"ל. ובדרך רמז, ר"ת עץ - צמח. וחלקם עצים, וחלקם עשבים, עשב, ע-שב.

וכל המדבק עצמו ביין ומשקאות חריפים וצמחים אלו, דבק ותלוי ביחד עם המן ובניו על העץ רח"ל, וח"ו וח"ו נחשב הוא כבן של המן.

אולם, אם עושה תשובה, על זה אמרו חז"ל (גיטין, נז, ע"ב) שמבני בניו של המן למדו תורה בבני ברק, ו'בני בניו' היינו, מאלו הנפשות שתלויים עמו ועם בניו על העץ כנ"ל, אולם זכו לשוב.

ושורש התיקון, בסוכות, "ולקחתם לכם פרי עץ הדר" (ויקרא, כג, מ), אתרוג, שהוא לשון חמדה, "נחמד העץ" (בראשית, ג, ו), שבעץ הדעת היה שורש הקלקול, כמ"ש הרמב"ן (ויקרא, שם), עיין שם. והתיקון השלם, במשיח, שער הנו"ן דקדושה, הנקרא "צמח", כמ"ש בזכריה (ו, יב). ועיין ירושלמי (ברכות, פ"ב) ומדרש משלי (פרשה יט), ועוד. והוא תיקון לכל קלקול צמחים אלו ששורשם שער הנו"ן.

השורש של שתייה מרובה של אלכוהול ומשקאות חריפים, שנתפשט יותר ויותר בשמחות, וכן במועדים, ובפרט בשמחת בית השואבה ובשמחת תורה, וק"ו בפורים.

וכן השורש של צמחים המטשטשים את הדעת, ורח"ל נכנסו לתוך ציבור שומרי תורה ומצוות ה"י.

שורש החטא הראשון שמצינו, הוא ביום שלישי למעשה בראשית, כדכתיב (בראשית א, יא) ויאמר אלקים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע "עץ פרי עשה פרי" למינו וגו', ותוצא הארץ עשב מזא ריע זרע למינהו "ועץ עשה פרי" וגו'. ואמרו חז"ל, שביקש הקב"ה מהארץ שתוציא עץ שטעם עצו וטעם פריו יהיה שווה, ולא עשתה כן, אלא שינתה הארץ והוציאה "עץ עשה פרי", ולא כמו שאמר לה הקב"ה "עץ פרי עשה פרי", ועיין רש"י שם. וזהו שורש הקלקול של האדמה. אדמה גימטריא נ', ושם נגלה שורש שער הנו"ן של הקליפה. ומפרי זה אכלה חוה ואכל אדם הראשון עמה.

ואמרו (ברכות נ). אילן שאכל ממנו אדם הראשון, ר"מ אומר, גפן היה, שאין לך דבר שמביא יללה על האדם אלא יין, שנאמר (בראשית ט, כא) "וישת מן היין וישכר". והרי שורש הרע שביין הוא שכרות, והוא בחינת "עץ עשה פרי", ולא "עץ פרי עשה פרי".

והרי ששורש הרע הוא הסתלקות הדעת, שהוא מדרגת שער הנו"ן. וכתיב (אסתר ז, ט) "הנה העץ אשר עשה למרדכי וגו' עומד בבית המן גבוה חמישים אמה, ויאמר המלך תלוהו עליו, ויתלו את המן על העץ". והמן מת מתוך

ולדור בתראה נשאר לברר את החריפות ברפ"ח אלו. והוא בחינה פנימית במ"ש חז"ל (ב"מ, צו, ע"ב) לפום חורפא שבשתא. וכמ"ש חז"ל, מרחפת (בראשית, א, ב), אותיות רפ"ח-מת.

ובתיקון אמרו (ב"ר, ב, ד) "ורוח אלקים מרחפת על פני המים", זהו רוחו של מלך המשיח. הנקרא איש צמח כנ"ל, ואז יקום "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיהו י"א, ט), ויהיה רצוא ושוב בין למעלה מן הדעת דקדושה, לדעת דקדושה, דעת טוב, וזהו מתוך יינה של תורה שנקראת 'טוב', ולא מתוך עץ הדעת טוב ורע שגפן היה, וכן הבגדים לא יהיו משורש קלקול של עלה תאנה וכותנות עור מעוררו של נחש שהוא שורש הרע, אלא המצוות יהיו לבושים, וזו הצורה השלימה, אכילה ושתייה של תורה, ולבושים של מצוות. סוכות - ריבוי מצוות, שמחת תורה - תורה. (תשובת הרב - ערב סוכות תשפ"ה)

הסיבות לשתיית משקאות חריפים בימינו - והתרופה

ישנם כמה מניעים הגורמים לאדם לשתות, מניעים הנובעים מהיסודות השונים. כל יסוד מארבעת היסודות גורר את האדם לשתייה מזווית אחרת, וכל אדם נגרר לשתות מכח היסוד החזק יותר בנפשו.

וכך הם הקלקולים שבהתפרטות היסודות השונים בתוך יסוד המים שבמים:

עפר שבמים עניינו - קביעות לשתיית משקאות.

מים שבמים עניינו - היגררות לשתייה מרובה עד כדי שכרות.

רוח שבמים עניינו - היגררות לשתייה שמטרתה להביא לתנועה.

אש שבמים עניינו - היגררות הנובעת מריקנות.

הקלקול שבעפר שבמים - הקביעות לשתייה

הקלקול שבנקודה של עפר שבמים הוא

וזה שאמרו (ר"ה י"א). בניסן נגאלו, בניסן עתידין להיגאל. כי בניסן - פסח, נאסר חמץ, אותיות צמח, כי החמץ שורש כל הצמחים שנתקלקלו. והתיקון במשיח שיבוא בניסן - פסח, ויהפוך 'צמח', למצח' דתיקון. וכל הצמחים דקלקול מגלים בחינת "מצח אשה זונה היה לך" (ידימה, ג, ג). וצמחים אלו הם שורש של זנות, אולם לא רק פגם "מצח אשה זונה", אלא פגם סדום, ששם נעשה פגם לוט עם בנותיו ע"י היין, ויתר על כן היה שם משכב זכור. ורח"ל פגם זה של גאווה, משכב זכור, וצמחים אלו בדורנו, שורשם אחד, שער הנו"ן דקליפה.

ובסוד ההכנעה, יש להפוך 'צמח' ל'מחץ'.

וזה חלק מלשון הרמב"ן שם: 'ועל דרך האמת, "פרי עץ הדר" הוא הפרי שבו רוב התאווה, ובו חטא אדם הראשון, שנאמר (בראשית ג ו) "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל, ותקח מפריו ותאכל", והנה החטא בו לבדו'.

ובסוד ההמתקה, יהפך מכך אור משיח, "צמח שמו, ומתחתיו יצמח", כמ"ש שם (בזכריה).

וכתב הגר"א (אדרת אליהו, ישעיה, א, כ) וז"ל, האדמה לא תתן יכולה לטוב, כי אם צמחים קשים כחרבות לגוף, ויהיו הצמחים מכלים אתכם, וזה שאמר תאכלו, שיהיו נאכלים מן הצמחים, עכ"ל. והבן שיש צמחים שעולים מחמת המכה, כמ"ש בב"ק (פה, ע"א), ויש שהצמחים הם עצם המכה.

וכן לבושו של אדם הראשון, היה בתחילה מעלים אלו, כמ"ש (בראשית, ג, ז) "ויתפרו עלה תאנה". ועיין פרדס יוסף (שם). וברש"י (שם, מסנהדרין, ע, ע"ב). ופירש הרא"ש (שם) וז"ל, תאנה - על שם המעשה, לשון תואנה, שהעולם נעשה אונן על ידו, עכ"ל.

ושורש חריפות זו, שורש ח-ר-פ, מרפ"ח ניצוצות שנפלו במיתת מלכי אדום, כנודע, עשב אותיות שבע, והיינו שבע מלכי אדום שמתו. ובכל דור ודור נבררים ניצוצין אחרים,

היגררות לשתיית משקאות בקביעות. היגררות זו יכולה להיות למשקאות מתוקים, אבל היא מתגלה במיוחד במשקאות חריפים.

בדרך העולם יש מקום לשתיית משקאות. גם בגדרי ההלכה יש זמנים שבהם האדם צריך לשתות: בקידוש - צריך לשתות רביעית יין, ביום טוב יש מצוות שמחה - ואין שמחה אלא בבשר ויין, בפורים - "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". וגם מעבר לשתייה בגדרי ההלכה, יש שהורגלו בשתייה מבית אבותיהם, כגון שנהגו לשתות בין בשר לדגים, או שאבותיהם היו גרים במקומות קרים כמו באירופה, ששם היו רגילים לשתות כדי לחמם את גופם.

אולם, ההרגל של שתיית משקאות חריפים כפי שהורגלו יותר ויותר בדור האחרון, אינו קשור כלל וכלל להלכה, וגם לא לטעמים אחרים. זוהי שתייה שאין לה לא סיבה ולא תכלית, אלא התאוה לבדה היא המביאה אליה.

תאוה זו, כמו קלקולים רבים נוספים, הגיעה מאומות העולם. היא הגיעה לארץ ישראל, ולמרבית הכאב החלה תופעה זו של שתיית משקאות חריפים להיכנס אף לתוך קהל החרדים לדבר ה', כתרבות הגויים. כיום ניתן לראות אף באזורים חרדיים חנויות לממכר משקאות חריפים, ואין זה רק לצורך רביעית של קידוש בשבת וביום טוב. פעמים ששתייה זו מתכסה באיצטלה של קדושה, כגון בשמחת תורה, שהחל נוהג של שתיית יין 'בשביל השמחה', אך אם המטרה היא השמחה בתורה, כיצד יתכן שמגיעים מכך עד כדי שכרות!? ופעמים אף לא מחפשים תירוצים, אלא סתם כך, ללא כל סיבה חיצונית, וללא תירוץ של שמחה - מתיישבים אנשים בלילות לשתות משקאות חריפים שונים.

שורש הקלקול - ריקנות נפשית

התופעה של שתיית משקאות חריפים, ובייחוד הקביעות לשתייה זו, נובעת מריק פנימי של מציאות החיים.

החיים של האדם מורכבים מחיים חיצוניים וחיים פנימיים. החיים הפנימיים דורשים מהאדם לערוך היכרות עם עצמו מבפנים, להכיר את מידותיו, את רגשותיו, את מחשבותיו, להשקיע בעבודה פנימית לאיזון כוחות הנפש שלו, ולבניית חיבור לקב"ה בקשר פנימי, עמוק ואמיץ.

אדם שאינו חי את החיים הפנימיים שלו - סובל מריקנות פנימית.

אולם, מציאות זו של ריקנות פנימית - נפש האדם אינה יכולה לשאת. רוב בני האדם הסובלים מריקנות פנימית, מחפשים למלא את נפשם באמצעות רדיפה אחר החומר, ודברים חיצוניים. אך הנפש יכולה להתמלא רק מתוכן אמיתי פנימי, ולכן היא נותרת בריקנותה. ומאחר שהאדם אינו יכול להתמודד עם מציאות זו של ריקנות נפשית, ואינו מצליח לעזור לעצמו - הוא נפנה לכיוון אחר, שהוא למעשה בריחה מההתמודדות.

אחת הדרכים לבריחה הינה שתייה. שתייה של משקאות חריפים מוציאה את האדם מעצמו. כאשר האדם שותה - הוא מתנתק מהחיבור לעולמו הפנימי, והופך להיות יותר ויותר חיצוני. כך בעצם האדם יכול להמשיך לחיות את חייו בריקנות פנימית מבלי להתמודד עם ההרגשה הקשה שגורמת הריקנות, מכיוון שבעצם הוא אינו חש את נפשו. לשם כך הוא חייב לשתות באופן קבוע, כי אם יפסיק לשתות - הוא יעמוד שוב מול ההתמודדות שממנה הוא מנסה לברוח כל הזמן.

ומכיוון שבדורנו זה, הריקנות הנפשית אינה ריקנות חלקית או רגעית, אלא היא ריקנות כמעט מוחלטת, לפיכך אנשים הגיעו לידי קביעות לשתייה.

הסיבה לכך שתופעה זו הולכת ומתפשטת, וכבר מוכרת כתרבות מפותחת ומקובלת בציבור, היא משום שרוב אנשי הדור * נפשם

* כמובן, יש כאלה ששותים מחמת שהם נגררים אחר סביבתם, אך רוב מוחלט של השותים - שותים מחמת ריקנות.

הקלקול שבמים שבמים - היגררות גמורה עד לשכרות

הקלקול שנובע מיסוד המים בתוך ההיגררות לשתייה - הוא היגררות לשתייה עד כדי שכרות.

השכרות היא ההיגררות הגמורה לשתייה. כל כולה של השתייה לשכרה נובעת מתכונת ההיגררות שבאדם; ההיגררות היא הכח שמביא לשכרות, ללא שום סיבה נוספת. תחילה האדם שותה, ומתוך כך הוא נגרר לשתות עוד, ומשם הוא ממשיך להיגרר לשתות עוד ועוד, עד שמגיע לידי שכרות.¹

כפי שנתבאר כל עניינה של ההיגררות - היא ירידה ממדרגה של מחשבה, של חכמה, של דעת. אדם בר דעת אינו נגרר, אלא פועל מתוך מחשבה, והוא בעל יכולת בחירה ושליטה על מעשיו.

רוב בני האדם פועלים לעיתים מתוך מחשבה, ולעיתים הם נגררים, ואז ההיגררות אצלם אינה היגררות שלמה, אלא היא באופן של "אין ולא ורפיא בידיה", ועדיין יש בהם גם דעת. אבל ההיגררות לשכרות היא נטולת מחשבה לחלוטין, ולכן היא היגררות גמורה שמגיעה עד הקצה האחרון, שהוא השכרות.

במצב של שכרות האדם נמצא בסילוק דעת מוחלט. הוא הגיע למצב זה מתוך איבוד המחשבה, ולאחר שהוא השתכר ואיבד את דעתו לגמרי - מציאות זו יוצרת חוזק ותוקף מוחלט לכח ההיגררות שבנפשו, וכך האדם נגרר הלאה לכל מיני דברים שונים ומשונים, ללא כל אפשרות שליטה על מעשיו. ישנם גם שיכורים שפשוט נרדמים, ובכך הם מאבדים את הדעת והשליטה על המעשים לגמרי.

¹ ובסדרת 'ארבעת היסודות'.

² השכרות המדוברת כאן אינה מגיעה מחמת הקביעות לשתייה, בה דובר בחלק הקודם של הקלקול של עפר שבמים. השכרות הזו מגיעה מההיגררות של הקלקול של מים שבמים, שענייני היגררות חד פעמית גדולה, או מחמת שנמצא בסביבת אנשים שמשתכרים ונגרר אחריהם, או מחמת סיבה אחרת מסוימת שגורמת לו להיגרר במקום ובזמן הזה.

ריקנית, והם אינם יודעים כיצד למלאותה, ולכן מחפשים לברוח מההתמודדות עמה - על ידי השתייה.

גם אדם חכם ומוערך בעיני הציבור צריך להיזהר מההיגררות לשתייה, מפני שריקנות נפשית עשויה להימצא גם אצל אנשים הנראים חשובים ומורמים מעם, ואפילו אצל לומדי תורה ומדקדקים במצוות. וזאת משום שמילוויה של הנפש אינו תלוי בכמות הידיעות או המעשים של האדם, וגם לא בחכמתו ובכח פלפולו. אם התורה נמצאת בשכל ואינה חודרת לנפש פנימה - הנפש נשארת ריקה וחלולה.

דרך התיקון - בניין העולם הפנימי בנפש

התיקון הבסיסי לכך הוא - להוריד מההיגררות בהדרגה, לאט לאט, כמו בכל קלקול שזוהו תיקונו. בד בכד, צריך האדם לפעול לתיקון שורש הקלקול, וכך התיקון יהיה מושלם יותר, וחזק יותר.

מאחר ששורש הקלקול של התאוה לשתייה נובע מריק פנימי של הנפש, לכן תיקונו היסודי יותר הוא במילוי הנפש. הריק הוא ריק שלם וכללי, וכדי שהאדם יוכל למלאותו עליו לבנות בניין חיים שלם של עולם פנימי כללי, שכולל עולם פנימי של גייעת השכל, עולם פנימי של מידות, וגם חיים פנימיים של לב.

האדם צריך לבנות לעצמו צורת חיים פנימיים, בנין שכולל את כל היקף החיים, ולא מתייחס רק לתחום אחד. וזאת מכיוון שגם אם האדם יבנה לעצמו עולם פנימי עשיר מאוד בנושא אחד, כגון צורה של תפילה פנימית עם כוונה ורגשות עמוקים וכו', עם זאת, כל עוד הוא לא יעבוד על תחומים אחרים כגון עסק התורה, תיקון המידות, אהבת ישראל וכו', הרי שבחלקים אלו הוא יישאר עדיין חיצוני ושטחי.

אין כאן המקום לפרט על צורת העבודה הזו של בניין העולם הפנימי, זוהי עבודת חיים גדולה ומקיפה. אך צריך להבין שזוהי העבודה הפנימית הנצרכת לתיקון הקביעות לשתייה.²

² הדרכים לבניית העולם הפנימי התבארו בהרחבה גדולה בספרי 'בלבבי משכן אבנה', בסדרת 'דע את'

היוצא מן הכלל - במדרגה הגבוהה ביותר

מי שהוא יוצא מן הכלל, שגם במצב של שכרות אינו נגרר, הוא זה שיש לו כח של שליטה עצמית פנימית חזקה מאוד. כח זה מגיע ממדרגה גבוהה מאוד של דעת, שנמצאת אצל תלמידי חכמים גדולים בתורה.

ידוע שגדולי הדורות אפילו ביום הפורים לא איבדו את דעתם ולא נגררו במעשיהם כאנשי הרחוב, ואפילו בשעה שהגיעו לשכרות גמורה. וזאת משום שגם כששתו - הם עשו זאת מתוך מחשבה לצורך מצוות היום, ולא מתוך היגררות. מי שנמצא במהלכי דעת גבוהים ויש לו שליטה עצמית פנימית חזקה, גם אם ישתכר לגמרי הוא לא יאבד את דעתו ואת השליטה על עצמו ועל מעשיו.

ככל שדעתו של האדם חזקה בזמני שיגרה, כך השליטה שלו על עצמו תהיה חזקה יותר בשעת שכרות. אך אדם שדעתו אינה חזקה כל כך בזמני שיגרה, ולעיתים הוא נגרר, הרי שהשליטה של כח הדעת שלו אינה חזקה כל כך, וכשהוא משתכר - דעתו מסתלקת ממנו לגמרי.

דרך התיקון - בניית כח היגררות של קדושה

אופן התיקון הגבוה הוא על ידי הגברת כח השליטה העצמית של הדעת, שהרי כפי עומק הדעת של האדם, כך ההיגררות שלו נשלטת יותר. זוהי עבודה שלמה בפני עצמה, עבודה של בניית מוחין וחיבור עמוק של האדם לפנימיותו.

אולם, המדרגה של שליטה עצמית שאינה מסתלקת אף בשעת שכרות גמורה - היא מדרגה גבוהה מאוד ששייכת אצל יחידים בלבד, ולכן נציע כאן אופן תיקון נוסף הקרוב יותר לביצוע לרוב בני האדם.¹

ראשית יש להבין, כי כח ההיגררות קיים בנפשו של כל אדם ואדם. וככל כח מכוחות

¹ התיקון הזה הוא נושא כללי השייך לכל נושא ההיגררות, ותועלתו גדולה במיוחד בפרטות של ההיגררות עד כדי שכרות שהיא הנושא הנידון בפרק זה.

הנפש, האדם יכול להוציא מן הכח אל הפועל באופן חיובי או באופן שלילי, ובמילים אחרות - לגלותו בקדושה^ה, או לגלותו במקומות שפלים יותר. כפי שכבר נתבאר במספר מקומות, כלל הוא בכוחות הנפש, שכל כח חייב להתגלות, וכח שמתגלה במקום אחד, שוב אינו מחפש להתגלות במקומות אחרים.

הגילוי של כח ההיגררות שבנפש בקדושה - הוא בהיגררות אחר דברים של קדושה.

מי שכח ההיגררות של קדושה בנוי אצלו, הוא נמשך באופן טבעי לכל דבר של קדושה. היגררות זו רמוזה בפסוק בשיר השירים: "משכני אחרוך נרוצה" (ש"ה"ש א' ד'), זוהי היגררות במדרגה הגבוהה ביותר של ההיגררות לקדושה.

כמובן, גם היגררות זו חייבת להיות מבוקרת על ידי כח הדעת של האדם. כל דבר צריך בדיקה שכלית האם ראוי להימשך אחריו, וכאשר האדם מכריע בשכלו לחיוב - אז הוא נותן לעצמו להימשך לדבר מכח ההיגררות.

אמנם, גם אם האדם לא נמצא במדרגה הגבוהה הזו, הוא יכול לבנות בנפשו את כח ההיגררות בקדושה באמצעות יצירת סדר של חיים, שכל כולו היגררות לקדושה.

הדוגמא היסודית לכך היא כאשר האדם מסיים מסכת ומיד מתחיל מסכת אחרת. מנהג ישראל הוא שהאדם אינו מתחיל את המסכת הבאה בשיעור הבא, או למחרת, אלא מיד הוא ממשיך אל המסכת הבאה. זוהי הסיבה שבנוסח ה'סיום' אנו מבקשים: "כשם שזכיתי לסיים מסכתא זו כן אזכה להתחיל ולסיים ספרים ומסכתות אחרות". אחד הטעמים למנהג זה הוא, לבנות בנפש את כח ההיגררות בקדושה^ה

^ה גילוי כח בקדושה הוא גילוי בשרשו. שורש הכח הוא במקום של קדושה.

^י כמובן, ישנה עבודה נוספת על האדם - לעשות את מעשיו מתוך יישוב הדעת. לכן, ייתכן שמיד אחרי שמתחיל את הדבר החדש הוא יעשה לעצמו פסק זמן של התבוננות בדבר ביישוב הדעת. אך עליו לתכנן מתי וכיצד לעצור בשביל ההתבוננות והבדיקה, באופן שלא יפסיד את המעלה של ההיגררות דקדושה.

בכל נקודה של קדושה בנפשו של האדם צריך שיתגלה מאמר חז"ל (אבות ד, ב): "מצווה גוררת מצווה". כמובן, ישנו כח סגולי שמזמן לאדם מצווה נוספת לאחר שעשה מצווה אחת, אך לענייננו - יש כאן הדרכה לפעולות שבונות בנפשו של האדם את כח ההיגררות של קדושה.

וזה לאו דווקא בלימוד, אלא בכל מעשה של קדושה, כגון צדקה, חסד וכדומה. כאשר האדם מסדר את חייו במהלך של היגררות מדבר לדבר, הוא בונה בנפשו את כח ההיגררות של קדושה. על ידי כח זה, כל דבר של קדושה שהוא עשה והגיע לסימו, גורר אותו בהכרח לעוד נקודה של קדושה בנפשו!

אמנם, בניית כח ההיגררות של קדושה היא באופן שכלי והנהגה מכוונת, אבל גם כך, כאשר האדם מרגיל את עצמו מתוך תכנון ומחשבה להיגרר במעשים של קדושה - זה בונה בנפשו את כח ההיגררות, הגם שמהותה של ההיגררות היא ללא מחשבה. ואדרבה, ההיגררות השלמה חייבת להיות תחת ביקורת הדעת, כפי שצוין לעיל.

ההיגררות לדברים של קדושה מביאה את כח ההיגררות לידי סיפוק במידה מסוימת, ואז כח ההיגררות פחות מחפש להתגלות במקומות אחרים, ואינו מוריד את האדם למקומות שפלים שאינם טובים.

יש לזכור, כי במקביל לעבודת התיקון צריך להשתמש גם בדרכים הפשוטות והחיצוניות לתיקון ההיגררות, כפי שנתבאר לעיל, קטיעת ההיגררות באמצעה, צמצום השתייה בהדרגה, ועוד.

הקלקול שברוח שבמים - תנועה הנגרמת משתייה

יסוד הרוח עניינו תנועה, ובפרטות בתוך חלק המים - תנועה שנגרמת מהיגררות לשתייה.

¹ גם אם אין אפשרות להתחיל דבר נוסף מיד בפועל ממש, אפשר לעשות הכנה לדבר הבא, וכיו"ב. ההכנה לדבר הבא גם היא מקשרת בין הדבר הקודם לדבר החדש.

פעמים רבות, חלק ממטרת השתייה היא ליצור תנועה.

ובעומק, המשקאות המוגזים לא באו אלא כדי ליצור תסיסה פנימית. גם משקאות חריפים יוצרים תנועה, וכאשר האדם מגיע על ידם לכדי מצב של שכרות, הרי שבדרך כלל הם מביאים אותו גם לתנועה חזקה וסוחפת.

מדרגת הרוח בנויה שלב אחר שלב על מדרגת המים. מדרגת המים עניינה שכרות, שתייה שמסלקת את הדעת. מדרגת הרוח עניינה תנועה שמגיעה מחסרון הדעת.

תנועה שנגרמת מהעדר דעת

בנפש כל אדם קיים כח התנועה.

ישנם שני סוגים של תנועה: א. תנועה שמטרתה תכלית מסוימת. ב. תנועה ללא תכלית.

אדם בעל שכל - כל פועל פועל לתכלית, כל תנועה שלו מכוונת לתכליתה. לעומת זאת, אדם שאין בו דעת - פעולותיו הם בגדר שעשועים, ללא כל תכלית.

התנועה שמגיעה משתייה היא תנועה שמגיעה מהעדר דעת, ולכן היא תנועה שאין לה תכלית. ובעומק, כל כח ההיגררות נובע מהעדר הדעת, ומשום כך הוא תובע פעולה שאין לה תכלית.

כאשר אדם שותה משקאות מוגזים או משקאות חריפים, או שהוא שותה לשכרה, בדרך כלל זה גורם לו לתנועות רבות, שונות ומשונות, שהמשותף לכולן הוא - שאין להן כל תכלית, תנועות שאדם בר דעת לעולם לא היה עושה אותן. רק בלא דעת, כאשר פועל על האדם כח ההיגררות וגורר אותו לשתייה, והשתייה גורמת לו לתנועה גדולה וחזקה - רק אז מגיע האדם לפעולות ומעשים שכאלו.

פעמים רבות לאחר שהאדם מתפכח משכרותו, הוא שומע מה שעשה בעת היותו שיכור ומתבייש ממעשיו. ונשאלת השאלה איך באמת הוא עשה זאת? אלא שהיה זה במצב

של סילוק הדעת, במצב של היגררות, וכך הוא נגרר לשתייה שמעוררת תנועה כזו.

פעולות ללא תכלית ניתן להבחין בהופעות של זמרים שונים, שעושים כל מיני תנועות שונות ומשונות להלהיט ולהלהיב את הציבור. אלו הן תנועות חזקות וסוחפות, שרק לאחר שתייה מרובה ניתן להגיע תנועות שכאלו, ואין לתנועות אלו לא טעם ולא תכלית.

יש לשים לב, כי תנועות רבות הנעשות בעולם הן לתכלית שאינה תכלית של אמת, וממילא הן נחשבות כתנועות ללא תכלית כלל.

בעומק נפשו של האדם, מיסוד הרוח שבמים - קיימת תכונה שדורשת תנועות שאין להן סיבה ותכלית. תנועה זו נקראת שעשוע, ובשורשה היא שעשוע עליון וקדוש.

התנועה הזו מוזכרת בכתובים: "ואהיה אצלו אמון" (משלי ת, ל), "הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים" (ירמיהו לא, ט). אחת הסיבות שיש לאדם תאוה להשתכר, היא בעצם בגלל התשוקה של הנפש להגיע למקום העליון הזה של תנועה ללא תכלית, אך מכיוון שהאדם רחוק מאוד מן המקום הזה, משום כך הוא מגיע לקלוקל של שכרות.

המדרגה של השעשוע העליון שבקדושה היא מדרגה גבוהה מאוד ששייכת רק ליחידים בדור, ולכן לא יורחב בה כאן כלל.

התיקון - תנועה לשם התכלית האמיתית

הדרך לעקור את התנועות שאין להן תכלית היא - לגלות את התכלית שבשבילה נעשות כל התנועות, ובמילים אחרות לעשות תנועות רק לשם תכלית אמיתית.

התכלית האמיתית היחידה הקיימת בעולם שאליה צריך האדם לכוון את כל תנועותיו - היא הדבקות בה' יתברך שמו. על האדם לחזק בקרבו את הידיעה שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה'. זוהי התכלית האמיתית היחידה, ורק פעולות לתכלית זו יביאו את האדם לשלמות האמיתית.

ככל שהאדם יעמיד את התכלית הזו לנגד עיניו, ויחזק את כח התכלית בנפשו באמצעות הגברת כח המחשבה והדעת - התנועות ללא תכלית ילכו וייעקרו מנפשו. כך בעצם יהיה תיקון לתנועה ללא תכלית שמגיעה מהעדדר דעת. על ידי הגדלת התנועות שמקורם בדעת, בחכמה ובמחשבה, תנועות שנעשות לתכלית מסוימת, יתוקנו התנועות שנעשות ללא תכלית

הקלוקל שבאש שבמים - שתייה כמילוי ריק שבנפש

באופן כללי, כל היגררות נובעת מאחד מתוך שני שורשים: חיוב ושלילה.

לעיתים האדם נגרר מחמת שעשה או שיש לו דבר א', שגורר אותו לדבר ב', שגורר אותו לדבר ג', זה נקרא היגררות מהכח החיובי שבנפש. לדוגמא: התחיל לאכול דבר אחד, ומזה נמשך לאכול דברים נוספים, וכך מגיע לאכילה יותר מכפי צורכו". ההיגררות הזו מקורה בכח החיוב שבנפש, שהרי האדם נגרר מדבר קיים; ה"יש" גרר אותו לעוד "יש".

לעומת זאת, יש היגררות שמתחילה מנקודה של ריק, של שלילה, של כיליון. בהקבלה לדוגמא של האכילה - לעיתים רבות האדם נגרר לאכילה מתוך שעמום.

יסוד האש עניינו כילוי. אש שבמים עניינו; היגררות מתוך כילוי - ריקנות, מכח השלילה שבנפש^נ. האש מכלה, מבטלת את הקיים, וכך היא גורמת לריקנות, והריקנות הזו תובעת שימלאו אותה, ובזה היא מביאה את האדם לידי היגררות אחר דברים אחרים.

השתייה נובעת על דרך כלל מריקנות כללית בנפש, כפי שנתבאר בהרחבה בתחילת הפרק בנושא של הקביעות לשתייה. בחלק

^נ גם היגררות שהתחילה למשל מראיית דבר מאכל, ולא דווקא מאכילה ממש, גם היא נקראת היגררות שנובעת מחיוב, מ"יש".

^ו נושא זה, של היגררות מכח השלילה לעומת היגררות מכח החיוב שבנפש, שייך בכללותו לכח ההיגררות. כאן הוא מובא בהרחבה, אך הוא בעצם דבר שיצא מן הכלל, שלא ללמד על עצמו בלבד יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא.

שמיסוד העפר דובר על ריקנות נפשית כללית שגורמת למהלך של קביעות לשתיה, ואילו כאן - בחלק שמיסוד האש, מדובר בריקנות זמנית או חלקית - ריקנות נקודתית תקיפה - שגוררת את האדם לשתיה.

לכל אדם, מלבד ליחיד סגולה, יש במהלך היום זמן 'ריק' - זמן של שעמום. בדרך כלל זהו זמן שבו האדם נמצא לבדו במקום שקט, כגון בשעת לילה מאוחרת כשבני הבית לא נמצאים, או בכל מיני מצבים ונסיבות אחרים.

כאשר האדם משועמם הוא עלול להיגרר לכל מיני דברים; לקריאת ספרים או עיתונים למיניהם, לדיבורים מיותרים ומריבות, וכן לאחת ההיגררויות המצויות ביותר - לאכילה ושתיה.

ישנם אנשים שבמשך כל היום מחפשים במה למלא את נפשם לרוב ריקנותה. אבל כל אדם, ואפילו מי שיש לו סדר יום קבוע שכולל עמל התורה, קיום מצוות ועוד, גם הוא כשמגיע לזמן מסוים של ריק - לפתע הוא מתחיל להיגרר ולחפש כל מיני דרכים למלא את תשוקתו להיגררות, את תוקף הרצון שהתעורר בנפש להיגרר אחר תאוות, ופעמים רבות הוא מגיע לשתיה.

התיקון - מילוי הריק

כהגדרה חיצונית, ככל שהאדם ימלא את זמנו כך יהיה לו פחות זמן של שעמום וריקנות, וממילא הוא יגיע פחות למקום של היגררות מתוך ריקנות.

אך גם אז, כמעט אי אפשר להימלט ממצאיות של זמנים 'ריקים', זמנים של שעמום שמועדים להיגררות.

כאן תובא אחת מן העצות המועילות להתמודדות עם ההיגררות בזמנים אלו, שהיא מילוי הריק.

השלב הראשון וההכרחי בדרך התיקון הזו הוא - זיהוי ההיגררות. האדם עוצר וחושב; למה אני שותה כעת? האם אני צמא, או שזוהי

'סתם' תאוה? לאחר שהוא מזהה שזו היגררות, עליו לזהות מהיכן ההיגררות הזו באה: האם מהצד החיובי שבנפש, או מהצד השלילי. האם ראה או דמיין משהו וכדומה ולכן הוא נגרר, או שהיגררותו נובעת מתוך מצב של ריק (בדרך כלל רוב האנשים מצליחים לזהות רק שהם נמצאים במצב של היגררות, אך מתקשים לזהות שהגיעו לכך מתוך מצב של ריקנות).

לאחר שהאדם זיהה את ההיגררות, וזיהה שמקורה בריקנות, דרך התיקון היא למלא את הנפש, ואז תיעקר הסיבה להיגררות.

אם יש בכוחו של האדם לעצור את עצמו מההיגררות ולמצוא מיד מילוי כלשהו לזמנו, כגון ללמוד דבר מה, לחשוב על סוגיא מסוימת, או לסדר דברים וכדומה - מה טוב.

אם הוא אינו מסוגל לכך, או שאינו מוצא במה לעסוק, אזי הוא יכול למלא את הנפש בהתבוננות בנקודות חיוביות שיש לו בנפשו.

ניתן להמליץ על התבוננות זו את המידה המוזכרת במשנה באבות (ג, א): "השמח בחלקו".

אדם שלא טוב לו עם עצמו, הוא נגרר כל הזמן החוצה מעצמו כדי לחפש איך להביא לעצמו הרגשה טובה. לעומת זאת, אדם שטוב לו, ובלשון חז"ל - השמח בחלקו, הוא אינו עסוק כל הזמן בלקנות דברים או בלהסתכל על מה שחסר לו, אלא הוא מרגיל את עצמו להסתכלות של "מה יש לי", ומרגיש בלבו שמחה אמיתית במה שיש לו, שמחה שממלאה את נפשו.

שמח בחלקו - אין הכוונה שהוא יודע מה יש לו וגם יודע שזוהי סיבה לשמחה, לדוגמא: הוא יודע שהוא יהודי וגם יודע שעובדה זו בלבד צריכה לגרום לו שמחה גדולה. שמח בחלקו - הכוונה שהוא מרגיש חיבור פנימי לדברים

ישנם אנשים שלא מודעים אפילו להיגררות, ואינם שמים לב לכך שהם בעצם נמצאים עכשיו במצב של היגררות. מי שלא מודע להיגררותו הרי שהוא כמעט לא מודע לעצמו כלל, ויש לפניו עבודה רבה עוד לפני שייגש לתיקון ההיגררות.

הטובים שיש בו, וזה גורם לו להרגיש שמחה.

כאשר האדם מתבונן על מעלה טובה כל-שהיא שיש בו, מעלה שהוא מזהה בעמקי נפשו ומרגיש שהיא דבר אמיתי שיש לו בחייו, הוא מאושר בזה שיש לו מעלה זו, ושמחה זו ממלאה את נפשו.

אשרי מי ששורש כל מעלותיו, או אפילו אחת ממעלותיו - הוא לימוד תורה וקיום מצוות. זוהי המעלה הגבוהה ביותר שהיא שורש כל המעלות, וממנה יגיע לו המילוי המושלם ביותר. אך גם אשה או אדם שלא זכה להיות שקוע בתורה, או שאינו מחובר ללימוד ברמה כזו שממלאה לו את הנפש, גם הם יכולים למלא את נפשם באמצעות מעלות אחרות שיש להם, כגון שמרבים בצדקה ובחסד, או שהם מיוחדים בהארת פנים לכל אדם וכדומה, כל אחד ומעלתו שלו.

זיהוי הנקודות החיוביות שמביא את האדם להיות שמח בחלקו היא עבודה שלמה שצריכה להיעשות בפני עצמה, בזמן פנוי ורגוע. בשעה שכבר חלים הריק וההיגררות - הנפש לא רגועה, וקשה לאדם להעמיק בהתבוננות עד כדי הרגשת שמחה פנימית אמיתית, במיוחד משום שכדי למלא את הנפש אין די בהתבוננות שכלית, אלא נדרשת גם התבוננות הלב.

לכן על האדם לרכוש לעצמו התבוננות זו באופן כללי במהלך החיים, כדי שיוכל להשתמש בה לצורך עצירת ההיגררות בזמן של ריקנות. מי שלא רגיל באופן קבוע לעבוד להיות "שמח בחלקו", לא יוכל לפעול באמצעות עצה זו כמעט כלום כדי לעצור ההיגררות.

מי שבאופן כללי עובד על המהלך של להיות "שמח בחלקו", נפשו כבר רגילה להכיר את הדברים שיש לו, ולשמוח בהם. ואז במצב של ריקנות - הוא יכול למלא את נפשו לפחות באופן חלקי על ידי התבוננות והעמקה במה שיש לו בחלקו.

אחת הדרכים להגיע לזיהוי נקודות חיוביות היא; להתרגל להודות לה' על הטובות שהוא

נותן לאדם". חלק מהמשמעות של הודאה היא הכרה - אני מודה שקיבלתי כך וכך, ולכן אני מודה עליו. אי אפשר לו לאדם להודות על דבר מבלי להודות - להכיר - בכך שקיבל אותו. כאשר האדם מתבונן במה שקיבל כדי להודות על כך, אזי הוא מכיר את מה שיש לו, ואם הוא גם מתבונן ביישוב הדעת בחשיבות הדבר ובתועלתו עבורו, אזי הוא גם מעריך את הדבר, ושמח בו.

חשוב לשים לב, כי בשעה שהאדם כבר התחיל להיגרר, בדרך כלל קשה לו לעצור את ההיגררות מיד על ידי העצה של התבוננות במתנת חלקו. לכן, הדרך היא לתת לעצמו מילוי קטן מאותה היגררות, למשל לשתות קצת, ואז הנפש הבהמית קצת נרגעת, ולאחר שהיא נרגעת - האדם מסוגל להתבונן ולמלא את נפשו מכח ה"שמח בחלקו".

מהתבוננות זו האדם יגיע למילוי של הנפש², וככל שיעשה זאת באופן טוב יותר, כך הוא יוכל להגיע אפילו לכדי רוויה. וגם אם לא יגיע עד כדי רוויה, הוא יגיע לכל הפחות למקום

¹ מסופר על ה"חפץ חיים" שבכל ערב היה מסתגר בעליית הגג כשעה-שעתיים, וחלק מעבודתו שם הייתה להודות להקב"ה על מה שנתן לו מיום היוולדו ועד אותו יום.

² אפשר להבין מעט את שורש הדברים ע"י הבנת נושא מסוים במבנה נפשו של האדם, כמובן בנגיעה קטנה בלבד. בכל נפש יש חלק מלא וחלק חסר. בהשאלה זה נקרא: חצי הכוס המלא וחצי הכוס הריקה. החלק המלא הוא המעלות שיש בנפש, והחלק החסר הוא שאיפותיו של האדם. בשעה שמתעורר החלק החסר שבאדם, בדרך כלל האדם נופל לחיפוש מילוי גשמי לחלק החסר שבו, והוא מוצא אותו בתאוות. הצורה המתוקנת היא למלא את הנפש במילוי השאיפות, אך בשביל זה צריך להיות בדרגה גבוהה, מדרגה כזו שמכח התעוררות של תאוה גשמית הוא יוכל לעלות לתאוה רוחנית. אדם רגיל אינו מסוגל בשעה של התעוררות תאוה גשמית לעלות לתאוה רוחנית בצורה פנימית אמיתית. ולכן כדי להינצל מההיגררות עדיף שיכניס את עצמו לחלק המלא של הנפש - מעלותיו, באופן של "שמח בחלקו". על דרך כלל זה לא יעקור לגמרי את כח ההיגררות החיצונית, אבל זה יעזור להשקיט אותה, כפי השיעור של ה"שמח בחלקו" שיש לו בכלל, והשיעור שהצליח לעורר עכשיו בנפשו. אחר כך עם הכח שיש לו מההתבוננות והשמחה במעלותיו - הוא יכול לחזור לאותה נקודת מילוי, ולהגשים ולממש את שאיפותיו.

חדש, וכדומה. כל העצות הללו טובות לפעמים בודדות בלבד, אך לא כבנייה של צורת חיים. האדם לא יכול לחפש בכל פעם פעולה חיצונית המתאימה לאותו רגע, בין גשמית ובין רוחנית, מכיון שהוא ימצא את עצמו במלחמה תמידית - רודף ובורח, כחול ועכבר, ונפשו תהיה מבוהלת ולא יציבה ורגועה. האדם צריך לבנות כח פנימי שמתוכו הוא יכול למלא את עצמו, כח יסודי שאיתו הוא חוזר לחלק המלא שלו - הכח של "שמח בחלקו". ודאי שלפרקים אפשר להשתמש גם במילוי נקודתי חיצוני, או בהשקטה חיצונית זמנית, אבל צורת התיקון של הנפש צריכה להיות עיקרה מבפנים ומיעוטה מבחוץ.

שבו הוא כבר לא חש את עצמו ריק, ואז נקודת המשיכה וההיגררות לשתייה שנבעה מריקנות תיחלש אצלו, ואפילו תיעלם לגמרי.

מלבד עצה זו, ישנם גם עצות חיצוניות כיצד לעצור את ההיגררות, כגון ללכת מהר וכדומה, או לפעול כל מיני פעולות ותנועות שיוצרות ממילא השקטה של התאוה לתנועה אחרת.²

² יש גם כאלה שמחפשים מילוי לנפש באופן של חידוש - הם ינסו לומר סברא חדשה, או יטעמו משהו

ב. שתייה בפורים - חייב איניש לבסומי בפוריא

תכלית השכרות בפורים - לגלות הסוד בנפש

'נכנס יין - יצא סוד', מהיכן יוצא הסוד? עצמה?

הבה נתבונן. ברובד מסויים של הנפש יש לאדם ספק בענין מסויים, איך בעומק הוא יכול לפתור את אותו ספק?

הצורה החיצונית לפתור ספיקות, היא באמצעות שיקול דעת. אדם מסתפק בדבר מסויים, הוא מגיע למצב של ישוב הדעת, ומתוך שיקול של שני הצדדים, הוא מקבל הכרעות. ובמקרה שקשה לו להכריע לבד, הוא מתייעץ עם אחרים.

אבל יש מקום פנימי יותר שמכוחו האדם יכול להסיר מעצמו את כל הספיקות; כאשר מתגלה לו המקום היותר פנימי בנפש, הספק נפשט מאליו. זהו הכח של 'נכנס יין יצא סוד'.

הספק שנוצר בנפש הוא מחמת רובד מסויים בנפש שהיה נסתר, וכאשר האדם שותה יין, הוא מגלה את מעמקי נפשו הפנימיים שהוא עצמו לא היה מודע אליהם.

כמוכן שהיין אינו מחדש חלקי נפש נוספים מעבר לאלו שהיו קיימים קודם לכן, אך בעקבות השתיה לשכרה מתחדשת המודעות לאותם מקומות נסתרים בנפש שקודם לא היה מודע אליהם, וכאן היא נקודת החידוש.

בהבנה שטחית, ניתן לסבור שהסוד יוצא מהפה, שכאשר אדם שותה לשכרה, הוא מגלה את הסוד בפיו. אך ברור ומוכן שלא לכך כווננו רבותינו, אלא ע"פ המבואר היינו שהיין יוצא ממעמקי לבבו הבלתי מודע למקום המודע של האדם. היין נותן לאדם אפשרות לגלות מעמקים פנימיים יותר בנפשו, עומק שקודם לכן היה נעלם ממנו עצמו.

'נכנס יין - יצא סוד', היינו שאותו עומק שקודם לכן האדם לא היה מודע אליו והוא היה אצלו בבחינת סוד, ברגע שנכנס היין - יוצא אותו סוד, וכאשר הנפש נגלית לאדם עצמו, הרי היא גורמת לו שמחה פנימית.

שמחה זו אינה דומה לשמחה המוכרת שנובעת מדבר שבא מחוץ לאדם, כגון על ידי התחדשות בדבר מסויים, סיפוק שנגרם מדבר חיצוני וכדו', אלא שמחה פנימית שנקנית בנפש, שמחה של חדוה, שנוצרת מכח כך שהנפש מתאחדת בתוך עצמה.

הדרך הפנימית להכרעת ספיקות

מה קורה כאשר נפש האדם מתאחדת בתוך

דוגמא פשוטה. אדם בתחילת דרכו מסתפק איזה מקצוע ללמוד, ולפניו שני צדדים שקולים. בשלב מסוים של החיים, אותו אדם זוכה להכיר באופן פנימי יותר את עצמו, ובעקבות כך הוא מזהה כי אחד המקצועות אודותם הוא הסתפק, אינו מתאים לתכונת הנפש שלו.

כל זמן שהוא לא הכיר את עצמו, את תכונות נפשו, והוא חיפש מקצוע להתפרנס, היה בפניו ספק, אך בשעה שנגלית לו הויית נפשו העמוקה יותר בבירור, הספק אינו קיים מאליו.

הרי שבדוגמא דלעיל, הספק הראשוני שהיה לאותו אדם לא הוכרע, אלא באמצעות המודעות שלו למעמקי נפשו, כבר אין מקום לאותו ספק.

ההבדל בין דעת שמכריעה את הספק, לגילוי של מקום פנימי בנפש שבעקבותיו הספק אינו קיים - הוא גדול ועצום, שהרי כאשר הדעת היא המכריעה את הספק, הצד השני עדיין מנקר במוחו שמא לא הכריע כראוי, ולפיכך ההכרעה איננה מוחלטת, אך כאשר נגלה לאדם אותו מקום חבוי בנפשו, הרי שהוא מגיע למצב של ודאות גמורה, ובכך הוא זוכה לשמחה פנימית שעליה ניתן לומר: 'אין שמחה כהתרת הספיקות'.

תמצית הדברים דלעיל: מאמר חז"ל 'כנס יין יצא סוד', עוסק בסוד שהיה חבוי בעומק הפנימי של נפש האדם שלא היה מודע לעצמו, וכאשר יוצא הסוד, הוא נחשף לרבדים היותר חיצוניים שבהם האדם מודע לעצמו.

הכוחות הגלויים והכוחות הקהים שבנפש

לאחר שנתבאר כי באמצעות היין נגלים מעמקי נפש האדם, שומה עליה לברר איך זה פועל, כיצד היין מגלה את אותם מעמקים פנימיים בנפש האדם.

כידוע, בכל אדם ישנם כוחות יותר גלויים ופחות גלויים, כוחות אלו מכונים בלשון חכמי המדע: מודע ותת-מודע.

אלא שרבותינו ז"ל עסקו בהגדרת כוחות אלו עוד לפני המדע, ובלשון רבי ישראל מסלנט הם מכונים: כוחות גלויים וכוחות קהים.

מה עניינם של הכוחות הקהים?

רבי ישראל מסלנט נותן דוגמה להמחשת הענין: לאדם מסויים יש בן ותלמיד, כאשר למרבה הצער בנו סר מן הדרך ואינו הולך בדרכי אביו, אולם התלמיד נאמן לו בכל לבבו.

בחי היום יום, אותו אדם מראה גילויי אהבה וחיבה לתלמיד, ואילו כלפי הבן יחס שונה לחלוטין, עד שכלפי חוץ נראה כי הוא מגלה כלפיו יחס של איבה.

קעת נתבונן. מה יקרה אם תפרוץ דליקה בביתו באמצע הלילה, כאשר באותו חדר ישנים הבן והתלמיד, ואותו אדם מתעורר משנתו ומבחין שהוא יכול להציל רק אחד מהם, את מי הוא יציל?

אומר רבי ישראל מסלנט, על אף הכעס הגדול שיש לו על בנו, בכל זאת הוא יציל קודם את בנו! אם זה היה ביום, והוא היה מודע לעצמו לגמרי, יתכן שמתוך שיקול דעת הוא היה פועל אחרת, אבל אם מעירים אותו באמצע שנתו, והוא במצב של נים ולא נים תיר ולא תיר, דעתו לא כל כך צלולה, והוא רץ עכשיו לפעול בבהילות, הרי שהוא יציל את הבן לפני התלמיד.

מדוע? היכן נעלמה האהבה שלו כלפי התלמיד?

זוהי פעולתם של הכוחות הקהים שבנפש! אף שהכח הגלוי של אותו אדם אוהב יותר את תלמידו, אבל הכח הקהה שלו אוהב יותר את הבן, ולכן כאשר אינו פועל מתוך שיקול דעת, הרי שהכח הקהה יגבר על הכח הגלוי, והוא יציל את בנו קודם התלמיד.

מעשה שהיה אצל הרב דסלר זצ"ל, שניגש אליו אחד מתלמידיו, וסיפר לו שחלם בלילה חלום מבעית, כי הוא לוקח סכין ושוחט את

היכולת להפוך את התת-מודע למודע

קעת נתבונן. אדם שהרהור נורא כזה עובר במוחו באמצע היום, מה הוא עושה?

מסתבר, שרוב האנשים בעולם אפילו לא נבהלים מזה. הם כל כך חוששים להתמודד עם כזו מחשבה, עד שהם נותנים לה לעבור מהר, ואפילו אינם שמים לב מה הרהרו.

ברגע שהמחשבה צצה ועולה, מנגנן ההגנה של האדם דוחף אותה לקרן זווית, והוא משתדל לעבור לנושא הבא מבלי לתת את דעתו אפילו לרגע על המניעים שהביאוהו לאותו הרהור.

שונה הוא אותו אדם שמעוניין להכיר את עצמו; אצלו כל מחשבה, ולו הקלה ביותר, ולו הרחוקה ביותר, ולו המחשבה שנראה לו כי היא ממש לא קשורה אליו, ברגע שהיא חולפת במוחו, הוא משתדל 'לזרום' איתה.

כשלב הבא - הוא מתחיל ללמוד את המחשבה, 'דע את מחשבותיך', ואז הוא מבין כי המחשבות הללו מגלות לו את הכוחות הסמויים והחבויים בתוך מהלכי נפשו.

אדם שאינו דוחק את עצמו, אלא נותן דרוור למחשבותיו, ולכל מחשבה שעוברת במוחו הוא נותן להתגלות [אא"כ מדובר במחשבה שאסור להרהר בה ע"פ דין], בכך הוא זוכה להכיר מעמקי נפשו, את תת ההכרה החבויה אי שם בפנימיות שלו.

כשלב הבא, לאחר שהוא זוכה להכיר את פנימיותו, הרי שהעבודה שלו אינה ביחס למחשבות, אלא על התכונות שהתגלו באותם מחשבות.

אדם שמחליט לעבוד על המחשבות הללו בלבד, הרי שההתמודדות שלו עמהן היא על ידי שהוא מדחיק אותן, ובכך כמובן שאין לו אפשרות להתקדם ולשפר את מעשיו.

הרי יש מקור שממנו באו המחשבות, ששרשו בכוחות הקהים של הנפש שאינם מתוקנים, ואם כן כאשר אדם מסיח את דעתו

בנו רח"ל. על אף היותו חלום, בבוקר קם התלמיד כשכולו חרד ומבועת, ובא לרבו כשאאלתו בפיו: 'ילמדנו רבינו, כיצד יתכן שאדם כמוני, שכל כך אוהב את בנו ומוסר את נפשו עליו, יחלום חלום נורא כל כך? הרי ידוע מאמר חז"ל (ברכות נה ע"א) כי 'אין אדם חולם אלא מהרהורי לבו', א"כ כיצד הגיע אלי חלום כזה?'

שאל אותו הרב דסלר: 'האם הבן שלך לפעמים בוכה בלילה?' 'כן!' 'וכשהוא בוכה בלילה, הוא מעיר אותך מהשינה?' 'אכן!' 'מה אתה עושה במקרה כזה?' 'בהתחלה מסתובב מצד לצד, ואם אני רואה שהוא ממשיך לבכות, אני קם ומנסה להרגיעו'.

אמר לו הרב דסלר: בזמן שבנך בוכה בלילה ומעיר אותך מהשינה, בתת ההכרה שלך עוברת מחשבה נוראה, שהיית מעדיף כי הוא לא יהיה קיים, העיקר שלא יפריע את מנוחתך, ומכאן הגיע חלום מחריד כל כך אליך!

האם יש הוה אמינא שתעשה זאת בפועל? חס ושלום! אבל בחלום, כאשר מתגלה הכח של התת-מודע, שם נחשפות המחשבות שעוברות כהרף עין בתת ההכרה שלך!

נמצינו למדים מדברי רבותינו יסוד ברור: כל זמן שהאדם נמצא במצב של דעת צלולה, הרי היא מונעת ממנו להכיר את כוחות הנפש הפנימיים שלו.

מתי האדם עשוי להיחשף לתת-מודע שלו? ע"ז נאמר בפסוק: "על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי" (שיר השירים ג, א); אם אדם רוצה לדעת ולהכיר את כוחות הנפש הקהים שאוהבים, הרי זה מתגלה "על משכבי בלילות", כאשר הוא גם את שנתו. פעמים הם מתגלים עם דמדומי השינה של האדם, כשהוא ספק ישן ספק ער, כאשר הדעת לא פועלת במלא תוקפה, ופעמים שהם מתגלים כאשר הוא ישן ממש [בחלומו], שאז מתגלים כוחות התת-מודע של האדם.

גילוי התת-מודע באמצעות השכרות

דרך נוספת לגלות את הכח הקהה [התת-מודע] שבנפש, היא באמצעות שתיית היין, כאשר האדם מגיע למצב של שכרות.

על דרך רמז, המילים שחור ושכר הן מאותו שורש - בהחלפת האותיות ח' ו'כ'. ללמדנו, כי מה שמתגלה בשחור, היינו בזמן הלילה, בחושך, עשוי להתגלות אף במצב של שכרות.

והנה, מובא במדרש (בראשית רבה, מד) שאחשורוש נקרא כן, על שם שהחשיך עיניהם של ישראל.

והתיקון של אותה החשכה, נעשה על ידי 'חייב איניש לבסומי'. השכרות שנצטוונו עליה בפורים, באה לתקן את אותו חושך, את אותו כח שחור של אחשורוש.

ההכרה והידיעה של מעמקי הנפש, היא התכלית של השכרות בפורים.

שיעור השכרות בפורים - משתנה מאדם לאדם

מצאנו בדברי רבותינו כמה וכמה שיטות כיצד וכמה צריך האדם להשתכר בפורים; מחד אחד מרבותינו כותב כי גילו לו בחלום שביאור דברי רבותינו 'חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע', היינו 'עד ולא עד בכלל'. כלומר, שיעור השתיה בפורים הוא 'יותר מלימודו' (כלשון הרמ"א סי' תרצה ס"ב), ועל האדם להיזהר שלא יגיע למצב שלא ידע להבחין בין ארור המן לברוך מרדכי. ומאידך, חלק מרבותינו למדו זאת כפשוטו, שאכן על האדם להיות במצב שאינו יודע להבחין בין ארור המן לברוך מרדכי.

והנה, בכל מחלוקת בדברי רבותינו, היסוד הברור הוא ש'אלו ואלו דברי אלוקים חיים'. כלומר, כל הצדדים הם אמת, אלא שלראובן האמת היא אחת, לשמעון אמת אחרת, וללוי אמת שלישית.

ולענייננו, כידוע, אצל רוב בני האדם

ומדחיק את אותן מחשבות, הרי הוא כמי שמנסה לתקן את הענף בלי לטפל בשורש.

לעומת זאת אדם שאינו דוחק את מחשבותיו הצידה, אלא נותן להם להתגלות, מלבד כך שביכלתו להיחשף לחסרונותיו ולתקנם, באפשרותו להכיר את המעלות של עצמו שלא היה מודע אליהן קודם, ולהשתמש בהם באופן המועיל ביותר.

המחשבות ששרשן בכוחות הקהים - עוף הפורה באויר

הכוחות הנעלמים שנמצאים בתוך הנפש של כל אחד מאיתנו, אינם עוברים דרך הדעת, אלא מגיעים כהבזקים לנפש, כמו ברקים.

טבעו של הברק, שהוא מאיר ביום המעונן, כאשר הכל חשוך מסביב, ומיד לאחר מכן הכל פורח כלא היה. מהירות הבזקו של הברק היא כל כך גבוהה, עד שאדם הרואה ברק ומעוניין לדעת מתי בדיוק האיר הברק, עד שהוא מזיז את היד להביט בשעונו, הוא כבר מחטיא את השעה.

כך הוא עניינם של המחשבות שמקורן בכוחות הקהים שבנפש. בלשון רבותינו הן מוגדרות: עוף הפורח באויר. הן חולפות במהירות, עד שאדם מהשורה כמעט אינו מודע אליהם. אבל ככל שאדם הוא יותר מרום, ככל שהוא יותר פנימי, הוא מודע למעשים שלו, הוא מודע לדיבורים שלו, ובעיקר הוא מקשיב ומודע היטב למחשבות של עצמו, הקשבה נפשית, הקשבה שכלית, הרי שבאמצעות אותם דקויות של הבזקי מחשבות שעוברות במוחו, הוא יכול ללמוד ולהכיר את עצמו במעמקי הנפש.

מי שמנסה להתמודד רק עם הכוחות הגלויים, הרי הוא דומה למי שמטפל רק בדברים שעל פני השטח, ואינו מודע שישנם שרשים הגנוזים בתוך האדמה שזקוקים לטיפול.

הנשמה שלו, וממילא השכרות לאותו אדם היא שבה.

אולם אצל רוב בני האדם שכאשר הם משתכרים ומתגלים מעמקי הנפש שלהם, צצים ועולים הטבעיים הפגומים שבנפשם, כמוכן שעבורם השכרות היא גנאי להם, והרי זה דומה לאדם שמדביק על עצמו מודעה בה רשומים כל החסרונות שיש לו ומהלך עמה בראש חוצות...

נמצינו למדים, כי כאשר רבותינו הורו לנו שעל פי דין צריכים להשתכר בפורים, כל אדם צריך לבדוק כיצד עליו לקיים זאת בהתאם למדרגת הנפש שלו, ולכן מי שמכיר בעצמו שנפשו מטוהרת ומגלה פנימיות זכה, אצלו השכרות היא 'עד דלא ידע', אך אנשים שבשתייתם לשכרה 'עד דלא ידע' - עלול להתגלות ההיפך מכך, הרי שהם מחטיאים את המטרה והתכלית של מצוה זו.

תכלית השכרות בפורים

לאחר שהתברר לנו עבור מי מיועדת השכרות, עתה נבאר איזו תועלת צומחת ממנה.

אף אצל אדם שהנפש שלו מטוהרת והפנימיות שלו נקיה וזכה, יש מעמקים פנימיים בתוכו שהוא עדיין לא מכיר אותם, ובשעה שהוא משתכר, הוא נחשף לאותם רבדים פנימיים עליונים שלא היה מודע אליהם.

כאמור, דברי חז"ל 'נכנס יין יצא סוד', נאמרו ביחס לגילוי עומק פנימיות הנפש של האדם בשעה שהוא שותה יין.

לפיכך, אצל אדם שפנימיותו זכה וברה ששותה לשכרה, עבורו השכרות היא כולה שמחה פנימית אלוקית, כיון שבאמצעותה מתגלה עומק פנימי טהור שלא היה מודע אליו קודם, והיא נותנת ביטוי לדרגות שעדיין לא השיג בתוך עצמו. ע"ז נאמר בפסוק: 'יין ישמח לבב אנוש' (תהלים קד, טו), וכי יש שמחה גדולה מזו לאדם פנימי!

מתגלה פנימיותם במצב של שכרות, שאז ניתן לאבחן ולהכיר את טבעם האמיתי.

והנה, עומק מצות 'חייב איניש לבסומי בפוריא' ותכליתה היא, שבאמצעות השכרות האדם יגיע למקום של גילוי נפש מטוהרת, של נפש זכה. ומכיון שבדרך כלל הזפות של הנפש היא דקה ונעלמת, לכן על האדם לשתות לשכרה, כדי שהזכות הזו תקבל ביטוי ותפרוץ החוצה.

לפיכך, אדם שנפשו נמצאת במדרגה של זפות, הרי שהשכרות שלו מגיעה ממקום עליון, ועבורו המצוה היא להשתכר בפורים 'עד דלא ידע', כדי שיתגלה יופי טהרת הנשמה הגנוזה בתוכו. אך אדם שעדיין לא הגיע לדרגה כזו, ובשעת שכרותו עלולה להתגלות הפסולת של נפשו, ופעמים אף ניתן למוצאו מתגולל ברחובות כאחד הריקים והפוחזים, עליו נאמר 'עד ולא עד בכלל'.

קנה המידה שיכול לשמש את האדם כדי לבדוק האם השתיה בפורים עבורו היא בבחינת 'עד דלא ידע' או לא, נעוץ ברמז שהבאנו לעיל, ששחור ושכר [שכרות] - השורש שלהם הוא אחד.

והנה, המצב אצל רוב העולם הוא, שכאשר אדם הולך יחידי בלילה ביער, הרי שהשחור, החושך - מגלה אצלם פחד. ובהתאם לכך, אצל אותם אנשים אף השכרות תגלה את אותו דבר.

ברם אצל אותם יחידי סגולה שנאמר עליהם "להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות" (תהלים צב, ג), ובשעה שהם הולכים בלילה לבד ביער - האמונה מתחזקת אצלם, אנשים כאלו יכולים להשתכר, כי בשעה שהם יגיעו לשחור, בשעה שהם יגיעו לשכר, יתגלה בתוכם עומק הכח הפנימי שהוא טהור, נקי ובוטח בבורא יתברך שמו.

הכלל בזה הוא ברור: השכרות מגלה את מעמקי הנפש של כל אחד ואחד. לפיכך, אם נפשו של האדם מטוהרת, מזוככת ונקיה, בשעה שהוא משתכר מתגלה יופי קדושת

כאשר מתגלה השיכור דקדושה, שהיין מגלה אצלו את עומק הנפש הטהורה, לאחר שתיית היין מדרגת הגילוי העצמי שלו גדלה לאין ערוך, ובעקבות כך השמחה פורצת החוצה.

ברם אצל רוב האנשים שלא זכו להגיע דרגת נפש פנימית זכה, אף אם כלפי חוץ נראה כי היין גורם להם שמחה זמנית, אך ניתן להבחין בביורור שלאחר מכן הם נכנסים לעצבות, מעין 'מרה שחורה' שבאה מכח השתיה, ואף חלק גדול מהשיכורים בוכים תוך כדי היותם שיכורים.

מקור עצבות זו הוא כיון שהאדם אינו מזוכך ואינו טהור, הרי שע"י היין פנימיותו מתגלה ונחשפת, ולפיכך אם הגילוי הפנימי שלו הוא עצבות, השכרות מגלה את האצבות הפנימית של הנפש, וגורמת לו לבכי ולדכאון.

על כך אומרים רבותינו (ברכות סג ע"א): 'הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין', כיון שהוא רואה להיכן היין יכול לדרדר את האדם.

השייכות בין נס פורים לחיוב השכרות

לאור האמור, נבין היטב מדוע בפורים יש דין של שתיית יין, היכן מתגלה מהלך בנס של פורים שמחייב שכרות.

מה קורה בשעה שהאדם נמצא בשעת צרה?

יש אדם שבשעה שהוא נמצא בעת צרה, הוא נכנס לדכאון, ליאוש, 'כאשר אבדתי אבדתי'.

לעומת זאת אדם פנימי, בשעה שהוא נמצא בשעת צרה, הוא מגלה כוחות נפש פנימיים שקודם לכן לא היה מודע אליהם.

אנשים רבים יכולים לספר, כי הם עברו כל מיני תקופות קשות בחיים, והם התמודדו איתם בצורה כזו, שאילו היו שואלים אותם קודם האם יש להם כוחות כאלו, הם היו משיבים בשלילה, אבל הצרה הכניסה אותו למקום

כל כך פנימי, עד שמכוחה הם נחשפו לאותם כוחות עילאיים שהיו גנוזים בפנימיותם.

כל אחד צריך להתבונן ולחשוב, אילו היה יודע שבוודאות בעוד שבועיים, נשלח טיל גרעיני מאירן ונגזרה עלינו גזירת כליה, ממש כפי שהיתה על בני ישראל בימי המן ואחשורוש: 'להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד', כיצד הוא היה נוהג?

כמובן ישנם אנשים שמתייאשים מראש, מרימים ידיים, ויתכן שהפתרון מבחינתם הוא לעקור מכאן למקום אחר, בבחינת 'נתנה ראש ונשובה מצרימה'.

אך אצל אדם פנימי, כאשר מגיע אליו פחד אמיתי, הוא מגלה עומק בנפש שהוא עצמו לא היה מודע אליו קודם, ובמקום לברוח פיזית למקום אחר, הוא 'בורח' לאותו מקום פנימי בנפש שאף פעם לא נחשף אליו, ובמקום שנסיון כזה ירפה את ידיו, בעקבות ההתמודדות עם המצב הוא מתרומם ומגלה בתוכו כוחות נשגבים שאף פעם לא הכיר בהם

זהו הכח שהתגלה אצל עם ישראל בפורים!

לאחר שהמן ביקש "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד", כלל ישראל היו נתונים תחת גזירה מוחשית של כליה, שהרי אחשורוש היה מלך ששלט בכיפה, הוא מלך על כל העולם כולו, ובדרך הטבע היה נראה כי יש באפשרותו לקיים את הגזירה, וברור הדבר שמצב כזה גורם פחד מוחשי ומוחלט לכל אחד ואחד.

בעקבות אותה גזירה של המן הרשע, אותו הדור ברחו למקום העמוק ביותר בנפש של עצמם, ושם הם גילו עומק חדש בנפשם שמעולם לא היו מודעים אליו. מצב זה הביא את עם ישראל למקום פנימי שגילה תעצמות נוראים שאף אחד מהם לא הכיר קודם לכן בתוך עצמו, עד שכאשר הם זכו להינצל מאותה גזירה, הם זכו לשוב ולקבל את התורה פעם נוספת!

להשיג את המטרה ההפוכה בדיוק, ואדם שאינו ראוי לכך, יתכן שיתגלה הכח השלילי בנפשו, וכמובן שלא זוהי תכליתו של ימי הפורים.

אילו תכלית ימי הפורים היתה לגלות את הכוחות השליליים שבנפש, הרי שחז"ל היו מצווים על כל אדם לשתות לשכרה, להסריט את עצמו, ולאחר מכן לערוך 'הכר את עצמך' ולראות כיצד הוא התנהג בשעת שכרותו.

ברם, ברור הדבר שמצות היום אינה לחשוף את הצדדים השליליים של הנפש, אלא להיות מודעים לרובד העמוק הדק והטהור של הנפש, לכן מצות השכרות 'עד דלא ידע' - נמסרה למי שהוא טהור, נקי וקדוש.

הכח העל-מודע שבנפש

לאחר שהארכנו לעיל אודות כוחות המודע והתת-מודע שבנפש האדם [ובלשון רבותינו: כוחות גלויים וכוחות קהים], נעסוק עתה בכח נוסף שקיים בנפש - כח ה'על-מודע' שבנפש, והשייכות שלו לפורים.

תחילה נתבונן, לכאורה גם התת-מודע וגם העל-מודע אלו שני כוחות שהאדם אינו מודע להם, אם כן מהו ההבדל המהותי ביניהם, במה שונה התת-מודע מהעל-מודע?

מלבד זאת, הרי אם העל-מודע הוא למעלה מהמודע [שזו המחשבה], כיצד יתכן שהעל-מודע יהפוך למעשה שהוא למטה מהמחשבה?

יש הבדל יסודי בין התת-מודע לעל-מודע שבנפש; תת-מודע - אלו דברים שהאדם בעצם רוצה, אלא שאינו מודע למה שהוא רוצה, הרצון הזה נעלם מהאדם עצמו. לעומת זאת העל-מודע - זהו רצון עליון שמושתל אצל האדם, וגורם לו שיתנהג על פיו.

הרצונות שהאדם ער להם ומכיר בהם - מוגדרים כמודע, הדברים שהאדם מעוניין בהם אך אינו מודע לכך שהוא חפץ בהם - מוגדרים כתת-מודע, אף שבעצם הוא רוצה

הסוד הגדול של ימי הפורים הוא, שבכל שנה בכוחנו לשוב ולגלות את אותו עומק בנפש. אף שבפועל איננו חיים תחת אותה גזירה של 'להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים ביום אחד', ואף רחוקים ממנה [יתכן שעם האיזמים השונים בתקופתנו ניתן יותר לחוש מעין אותה גזירה, אך עדיין אין זו גזירה שמרחפת בפועל ממש], אך עבודת האדם בימי הפורים היא לחזור לאותו מקום פנימי, ולהשתדל להשיג את אותן דרגות שזכו להם כלל ישראל שבאותו דור.

אדם שעדיין לא התבגר נפשית, יכול להגיע למצב בו הוא מגיע לגיל שבעים והתנהגותו לא השתנתה מאז היותו בן שבע, כאשר את אותם הבלים שעשה בתור ילד - הוא ממשיך כשהוא מבוגר, עד שפעמים ניתן למצוא אנשים שעל פי התנהגותם בפורים נראה כי הם סבורים שמהותם של ימים קדושים אלו מתחילה ומסתיימת בתחפושות ובסממנים נוספים המתאימים לילדים בגן.

אך אדם שבאמת התבגר, ולא רק ידיו ורגליו גדלו והתרחבו, אלא אף לבבו התרחב והוא קצת מבקש אמת, מבין באופן ברור כי לימי הפורים יש מהות פנימית שעניינה לגלות עומק בנפש שהאדם לא היה מודע אליו קודם לכן.

לכל מצוה ומצוה שחייבנו חז"ל ביום הפורים יש עומק; משלוח מנות - יש לו עומק, קריאת המגילה - יש לה עומק, סעודת היום - יש בה עומק, ואף לשתיית היום - יש עומק פנימי.

אדם שרוצה לדעת האם הוא זכה לקבל את האור של יום הפורים, עליו לבדוק האם הוא גילה מעמקים פנימיים בנפשו שלא היה מודע להם קודם לכן, או שעברו זהו סתם עוד יום בשנה, ללא השגות מיוחדות.

אחד מהכלים לגילוי זה, הוא על ידי השכרות. אלא שכאמור, השכרות עלולה

התת-מודע והעל-מודע - אלו שני כוחות עמוקים שבעצם מנהיגים את הנפש. הבחירה של הנפש ברובה - לא נעשית במודע, אלא מכח התת-מודע שבנפש. בדרך כלל הבחירה שנעשית במודע, היא האם להוציא את הדבר מהכח לפועל, אך הבחירה האם לרצות לבצע את אותה פעולה - מקורה בתת-מודע שבנפש, שזהו הכח שמכתיב לאדם את הרצון לפעולה.

אולם העל-מודע הוא למעלה מהבחירה, זהו כח עליון שהאדם מונהג על פיו, כח שמנווט ומכוון את חייו.

ככה השכרות לגלות אף את כח האמונה שבנפש

מעשה, דברי חז"ל 'נכנס יין יצא סוד', אינם רק ביחס לסוד של התת-מודע שבנפש, אלא עיקר תפקידו של היין הוא לגלות בפורים את העל-מודע שבנפש. כלומר, ברובד מסויים היין מגלה לאדם את התת-מודע, את מעמקי הנפש שמכוחם הוא בוחר כיצד לפעול, אך מי שזוכה להעמיק לרובד פנימי יותר, הרי שהסוד שמתגלה לו בנפש מכח היין, זהו הרצון שמנהיג אותו, הרצון שמעל כח השליטה שלו, שזהו רצונו ית"ש.

אכן, גילוי זה אינו בבחינת ידיעה, אלא באופן של חויית נפש, ונבאר.

אם נשאל כל אחד שיש לו אמונה מי מנהיג את העולם, כמוכן שתשובתו תהיה: הבורא ית"ש. אבל אם נמשיך לשאול אדם האם כך הוא מרגיש, התשובה על כך תהיה פחות מוחלטת.

זוהי בדיוק פעולתו של היין! כאשר אדם שותה לשכרה, היין מעביר את העל-מודע למודע - דרך התת-מודע, ואז האדם אכן יכול להרגיש במוחש כי מי שמנהיג את העולם זהו רק הבורא ית"ש. (דע את שמחתך 009 יין של פורים)

בהם יותר מהרצונות שמוגדרים כמודע. הרצונות שבעצם מנווטים לאדם את החיים, אבל אינו מודע להם - מוגדרים כעל-מודע.

על-מודע - היינו שהרצונות הללו הם מעל האדם, ומשפיעים על חייו ללא ידיעתו. משל למה הדבר דומה, לטייס שיושב בתא הטייס, ונדמה לו כי הוא מנהיג ומכוון את המטוס, אבל אינו יודע כי המטוס מנווט באמצעות שלט רחוק או ע"י מישהו שיושב במגדל הפיקוח ומכוון את המטוס.

כח הבחירה וכח האמונה

נחדד את הדברים. כאשר אדם פועל פעולה מסויימת, יש שני כוחות שמניעים לו את הנפש, האחד הוא כח הבחירה והשני הוא כח האמונה.

כאשר אדם פועל מכח הבחירה, היינו שהוא בחר לפעול כפי שפעל, הרי ששורש תחילת הרצון לתחילת הפעולה הוא באדם עצמו, בין אם זה במודע ובין אם זה מכח התת-מודע. לעומת זאת כאשר הוא פועל מכח האמונה, הרי שזהו הכח של העל-מודע שבנפש, ומצד כך המנהיג של כח האמונה הוא הבורא יתברך שמו.

הבחירה אומרת, שהאדם הוא זה שקובע את הדברים. יתכן שהוא מודע לעצמו יותר, ויתכן שהוא פחות מודע לעצמו [תת-מודע], אבל בעצם האדם הוא הבוחר, הוא המחליט והוא הקובע.

לעומת זאת העל-מודע עניינו, שיש כח שהוא מעל האדם, שאין לו שליטה עליו, וא"כ מי שקובע את הדברים - זהו הבורא ית"ש.

כח זה מוגדר כעל-מודע לא רק מצד שהוא רחוק מהמודעות של האדם, אלא העל-מודע מזכיר לאדם כי יש דברים שנמצאים מעל האדם ומכתיבים את חייו, ומקורם בבורא ית"ש.

גילוי הפנימיות מתוך השכרות בפורים

לו הסוד של ה"אחד", של "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד", של "ויאמר אלוקים יהי אור".

"ליהודים הייתה אורה" - איזה אורה? אורה שנאמר ביום ראשון "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד". אורה שנאמר עליו "אור חדש על ציון תאיר". אור שנאמר בו "אדם הראשון צופה מסוף העולם ועד סופו". זה אור של מדרגה שמתגלה ה"אחד", זה האור של "ליהודים הייתה אורה", על זה נאמר אורה זו תורה.

אבל זה אורה באופן של אור שיש יחידו של עולם, ומשם משתלשל ההשגה של התורה. זה לא ההארה של מציאות שמעיקרה הוא נמצא עדיין במדרגה של שלשלת, אלא זה מדרגה שהוא דבוק ב'אין' שלמעלה מהחכמה, ומשם מתגלה החכמה.

העבודה הפנימית היא להגיע ל"צור לבבי וחלקי הוויה", למקום הפנימי הנעלם במעמקי הנפש, ששם האדם מכיר הכרה פנימית את מציאות הבורא יתברך שמו.

"חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע" - עכשיו להבין ברור, זה לא כמו שתופסים כפשוטו שבשעה שהוא יהיה מבוסס הוא יגלה עוד דברי תורה. כשהוא יהיה מבוסס, הוא יגלה הכרה פנימית של מי שאמר והיה העולם, של אלופו של עולם.

אם הוא מגלה רק מדרגה של תורה, זה "תלת קשרין מתקשרין דא בדא, קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל", אז שתיית היין שהוא שתה הוא עדיין בתוך מדרגת עמלק, של שלושה, של הדגים מצד התפיסה התחתונה שבהם, שהולכין כשלשלת ביים. ומצד כך, היין הביא אותו רק "לתלת קשרין מתקשרין", ואז יש לו רק יותר גילוי של אורייתא ותו לא.

אבל מצד הפנים הפנימיות של פורים, "חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע", אז לאיפה זה מביא אותו? ל"לית מחשבה ביה תפיסה ביה כלל". אז מה הסוד שמתגלה לו שם? לא הסוד של "קודשא בריך הוא ישראל ואורייתא" שהם "תלת קשרין מתקשרין דא בדא", אלא מתגלה

יין בפורים - גילוי קומת למעלה ממחשבה

זה גופא ההבדל בין מדרגת מתן תורה בהר סיני למדרגת מתן תורה בפורים. במדרגת מתן תורה של הר סיני, הרוח מביא למים, הרצון מביא לזדון. מדרגת מתן תורה של הר סיני גילה מדרגת "הוי צמא לכו למים". אבל במדרגת מתן תורה בפורים, הרוח מביא לאש, לייין: 'חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע', 'תכלית הידיעה שנדע שלא נדע', המקום העליון של מדרגת שגגה שלמעלה ממחשבה. (דע את מידותיך - מהות המידות 063 מים הזדונים)

זה סוד שתיית יין שאנחנו שותים בפורים.

הרי בפורים אין משתה במים, שזה מדרגת חכמה. אלא בפורים, שותים יין - ששורשו ביסוד האש, וכמו שנאמר "אל תירא יין כי יתאדם" [וכידוע שהיין נקרא מדרגת בינה ששורשו ביסוד האש, וגם מבשרי אחזה שפניו של האדם מתאדמים מתוך היין, כי היין מגלה אש]. כי בפורים אנחנו מצטרפים את יסוד הרוח ליסוד האש שמשתלשל מן יסוד הרוח, מצטרפים את הרצון (רוח) לשגגה (אש).

האחדות המתגלה מכת משתה בפורים

שיש משתה של מים, עיקר שורשו של משתה בשבעה משקים הוא ביין, אבל לעולם אין

מצד היין של המשתה, יש צירוף בין בני אדם, בבחינת 'נכנס יין יצא יסוד'. ועל אף

של רבים? ...כל משתה הוא צירוף של בני אדם. (דע את מידותיך מהות המידות 060 מים - שתייה משתה ומשקה)

משתה ביחיד אלא ברבים. לדוגמא, 'ימי משתה ושמחה של פורים' - זה לשון משתה ושמחה של רבים, לא משתה ושמחה של יחיד.

מה עומק ההבדל בין שותה ביחיד, למשתה

הדרכה מעשית בעבודת פורים בכלל - ובמשתה יין בפרט

אף בשעה שמשתכרים, אור נשמתם מנהיגם ומשמרם. לאלו ולאילו, קרוב הדבר שאין נזק גדול בהשתכרותם, אולם נצרך לבדוק מה תועלתם איש איש לפי ענינו.

זולת זה, לרוב בנ"א ראוי לשתות מעט יותר מן הרגלים, באופן שלא יאבדו הדעת, אלא יחושו רוחב פנימי, ולבם טוב עליהם. ואזי הלב פתוח ואפשר לבטאות דברים שפחות מבטאים במשך השנה, אולם לא מתוך איבוד הדעת וגילוי תשוקת הלב, אלא מתוך דעת, ומתוך רוחב לב, "כי טוב המלך ביין". זה גבול עדין ודק שראוי להרבה בנ"א.

אופן דק יותר, שאדם מאבד את דעתו הפנימית, ודבק בדעת מקיפה, אור המקיף שזהו בחינת מהודו ועד כוש לחד מ"ד, סמוכות זו לזו, חוט המקיף. שהוא בחינת יום במוקפים, מוקף חומה מימות יהושע בן-נון. והבן שי"ד, פרזים ענינו ביטול הדעת, וט"ו, מוקפים ענינו דעת מקיפה.

ובאמת 'שאלת חכם חצי תשובה': לבדוק בכל דבר את גדרי הדין, בכל שיטות הפוסקים. ואח"כ לבדוק אף את מדרגתו בכל חלקי נפשו בפרטות מה התועלת ולהיפך בכל אחד מן האופנים. וכן ראוי לכל אדם לברר את כל שיטות הפוסקים בגדרי דין שכרות ביום זה. ולברר בנפשו מה מדרגת נפשו ומה התועלת אם ישתכר, ופרטי התועלת ומה הנזק ופרטיו. וזו הדרך שיבור לו האדם הלכה למעשה. 'זו הדרך לכו בה'. ואל לו לאדם לתלות עצמו באילנות גדולים, ואין למדין מן המעשה של אנשים גדולים מחד, ושל רוב העם הנוהג ללא דקדוק (בוזה לא נאמר מ"ש בפסחים, אם אינן נביאים בני נביאים הם, כי זה קאי במקום שאין להם טעם

כתיב "ליהודים היתה אורה ושמחה". והבן שלעולם השמחה באה מתוך אורה. ועוד ישנה הארה וישנם ניצוצות, חלקי הארה.

והנה, רוב בנ"א עיקר שחוקם ושמחתם בפורים, שמחת נפש הבהמית, פעמים גובל באיסור של ליצנות ופגיעה בזולתו, וכדו', ואזי זהו שמחה מתוך התלבשות בג' קליפות ומרכבה אליהם. ופעמים אף שאין בו איסור ממש מ"מ זו שמחה של נפש בהמית, השמחה ממה שבנפש בהמית שמחה, בשר, יין, ומילתא דבדיחותא, וכדו'. ופעמים יש בשמחה זו אף ניצוצות של שמחת אמת, ניצוצות דיקא. ואזי זה תערובת של שמחות הנ"ל יחד עם ניצוץ של שמחה. ואזי ניכר תשוקת רצון הלב אמיתי שמדבר על שאיפותיו ורצונותיו מתוך שכרתו וכדו' כנודע. אולם ע"ד כלל כמעט ללא יוצא מן הכלל עיקרה של נפש בהמית, וניצוצות של שמחה. אולם בפורים כתיב "אורה ושמחה", כנ"ל, שהשמחה תולדת הארה.

ולכך מה שנראה "שכל הנמצא בסביבותי הם שמחים", אין בכך כמעט כלום, כי שמחתם בגדר הנ"ל.

ומה שהנך נשאר ב'עפר', יתכן ב' סיבות: א. נטיה חזקה לעפר. ב. הכרה פנימית עדינה שזו לא שמחה אמיתית והנפש אינה חושקת בכך אלא ב"אורה ושמחה", ולכך אינה מתחברת לשמחתם.

ישנם בנ"א, מיעוט, שכח השליטה על עצמם נעשה טבע שני, ולכך אף בשעה שמשתכרים יש שליטה עצמית גבוהה. לעומת זאת ישנם בנ"א, מיעוט, שאור נשמתם מאיר הרבה, ולכך

גמור של "המלך", שאפילו בחולין (מלך של חולין) מתגלה מלך מלכי המלכים. והוא הגילוי שסתם מלך הוא מלך מלכי המלכים. וביום זה המלך גלוי בכל מקום. ולכן עבודת יום זה להפשיט כל הלבושים, בחינת מגילה, לשון גילוי, וע"ז נוגע בעצמות נשמתו העצמית שלו, שמח, ומשמחתו משמח אחרים.

ומשם יונק תורה של גילוי, מגולה, שהכל גלוי, ואין בה סיתום. וז"ש להיהודים היתה אורה זו תורה, תורה של גילוי, והיא המביאה לידי שמחה, כנ"ל. וזו השמחה האמתית של יום זה, שאין שני לו. כי בכל השנה אוריתא סתים וגליא, וביום זה כולו גילוי, כולו מגילה. וזהו "מגילה נקראת", שמאור המגילה קרוא בכל התורה כולה, והיו הדברים נקראים, מאליהם, וכן הכא נקראת מאליה. כי הכל גלוי.

והוא הוא שמחה שלמה, שמחה בשורש, שמחה בו ית"ש, שמחו צדיקים בהוי"ה. (ספר שאל לבי, סימן תעח)

לנטות, אולם הכא נפש הבהמית המחפשת שחוק וקלות ראש, פורקן ושחרור ושאר מרעין בישין, לומדת מן הבהמה ומאומות העולם שדרכם לשתות לשכרה ביום אידם בפרט, ובכל חייהם בכלל). אלא על כל אחד לנהוג לפי מדרגתו, כנ"ל, מתוך בירור גדרי ההלכה וגדרי מדרגתו בכל פרטיה

ועבודת כל אדם ביום הזה, לגעת בנקודה הפנימית ביותר בנפשו, לפי השגתו עתה, שהיא מדרגת "אורה", דיליה, ומשם נמשך שמחתו.

ואין לך קליפה גדולה להיום הזה, בזה שאדם נמשך אחר זולתו, שהוא הפקעה מוחלטת, של מדרגת "יחידתי" שאמרה אסתר.

ומה שנהגו להתחפש היינו להראות שאיך שאנו נראים כל שנה זהו תחפושת, ומכח כך לגלות את ה"אני" האמתי. ואוי לו למי שמתחפש ביום זה לזולתו.

והוא הוא היום להגיע לעצמיות נפשו שלמעלה מן הדעת, וממקום זה לחוש את הויתו ית"ש, כי אין בלתו. וביום זה גילוי

